

tussenwerpsel 'hij was aardig, zij had de broek aan' waar een wereld van sekse-ordering achter zit. Die ene zin is echter te weinig om een hele genderlezing op te baseren. Akkoord, maar gender zit dan ook niet alleen op het niveau van de expliciet-geuite meningen over mannen en vrouwen. Het doortrekt de hele tekst. In het verhaal van Krol gaat het om een jongen die een kaart koopt van de streek waar hij woont. Vervolgens gaat hij die hele kaart befietzen: hij wil alle erop afgebeelde wegen en plekken zelf bereden hebben. Die exploratiedrang en het verlangen 'de aarde te bedekken met zijn lichaam. Overal geweest te zijn' is een heel jongensachtig verlangen. Jongens willen volgens een gangbare sociale constructie van mannelijkheid hun stempel drukken, de wereld in bezit nemen. Wat zijn deze fietstochten in navolging van de kaart anders dan ontdekkingsreizen in het klein? Als een klein meisje zoiets zou doen zou het heel gender-doorbrekend zijn. Bij Krol is het verlangen van deze jongen dan ook heel genderbevestigend, maar dat betekent niet dat je er in de analyse niets over moet zeggen! Lezers die een zo overduidelijk *gegenderd* verlangen stilzwijgend laten passeren als 'vanzelfsprekend' of 'natuurlijk' zijn dan zelf gevangen in genderideologie. Hier wrekt zich mijns inziens ook hun problematische ideologiebegrip. Herman en Vervaeck stellen ideologie gelijk aan mensenwereldbeeld, 'geheel van waarden en normen.' Dat ideologiebegrip is echter te vaag. Het is eenvoudigweg een synoniem van 'levensbeschouwing' en daarmee verliest het zijn onderscheidende kritische potentieel. Ik voel meer voor het ideologiebegrip dat werd verdedigd door Van Alphen in zijn inleiding in de ideologiekritiek *Bang voor schennis* (1987): ideologisch is alle betekenisgeving volgens een code die is verstarde. Automatische, onbereflecteerde betekenisgeving is dan ideologisch. Ideologisch is het domein van 'het vanzelfsprekende'. Herman en Vervaeck zien niet dat Krols jongen een wezenlijk mannelijk psycho-drama doormaakt: eerst beleeft hij de schok, de vreugde, dat je door representatie macht kunt krijgen over de wereld. Zijn kaart is de spiegel van zijn lichamelijk 'overal geweest zijn'. Lichaam en representatie zijn voor de jongen nog verbonden. Dat verband gaat later verloren. Het mannelijk opgroeien dat hier wordt beschreven is het opgeven van de jongensdroom dat lichaam, wereld en representatie nog één zijn. Het verhaal beschrijft het verlies van dit directe contact met lichaam en wereld – in Lacaniaanse termen is dit het verlies van het onmiddellijke, het 'werkelijke', dat verloren gaat na de 'spiegelsceën', na het ontdekken van taal en representatie.

Een recensie is niet de plaats om zo'n psycho-analytische lezing uit te werken. Wel hoop ik dat deze aanzet exemplarisch is voor de levendige discussie waartoe *Vertelduivels* uitnodigt. Een aanwinst.

Maaïke Meijer

Signalementen

Vulpis Adolatio : Festschrift für Hubertus Menke zum 60. Geburtstag / Hrsg. von Robert Peters, Horst P. Pütz, Ulrich Weber. - Heidelberg : Universitätsverlag C. Winter, 2001. -976 p., 25 cm (Germanistische Bibliothek : 11)
ISBN 3-8253-1237-2 Prijs: € 87,-

Hubertus Menke begon zijn carrière met zijn in boekvorm gepubliceerde *Magisterarbeit* over *Die Tiernamen in Van den Vos Reinaerde* (1970), een van de eerste publicaties binnen de neerlandistiek op het gebied van de literaire naamkunde. Ook in latere publicaties hebben de *Reynaert* – met vooral zijn (Neder)Duitse broertjes – en namen in literatuur Menke's aandacht gehad. In het door collega's van Menke uit Kiel ter gelegenheid van zijn zestigste verjaardag uitgegeven forse *Festschrift* (976 bladzijden met in totaal 65 artikelen, terwijl nog een aantal bijdragen om financiële redenen geweigerd moest worden!) kunnen we zien welke gebieden Menkes belangstelling nog meer bestrijkt. De nadruk ligt duidelijk op de (vooral historische) taalkunde en met name op de studie van het Nederduits, wat niet verbaast als we weten dat Menke sinds 1993 voorzitter is van de *Verein für niederdeutsche Sprachforschung*. Zo lezen we

over *Plattdeutsch zwischen gestern und morgen* (Lesle), Nederduitse bijbeldrukken (Schöndorf), en over enkele parallellen in de geschiedenis van het Nederduits en het Vlaams (De Grauwe).

Onderwerpen op het gebied van de neerlandistiek worden aan de orde gesteld door verschillende contribuanten. J. Berns levert een interessante bijdrage over 'Die niederländische Bibelübersetzung von 1637 und der Mythos der regionalen Variation', en A. Berteloot schrijft over aanspreekpronomen in Brabant rond 1400. J. Goossens schildert het voorkomen van de achternaam *Hubertus* in Nederland en België. Zeer interessant is het artikel van T. Klein, die Maurits Gysselings' locatie van de *Heliand*-dichter op Oudnederlands in plaats van Oudsaksisch terrein ter discussie stelt. L. Kremer schrijft over het Nederlands in Papenburg (Emsland) rond 1806. Het artikel van A. van Leuvensteijn gaat over 'Etikette im Briefwechsel von Hugo de Groot (Grotius) (1583-1645) und Maria van Reigersberch (1589-1653)'. Verder geeft R. Peters een overzicht van Westfaalse teksten uit de dertiende eeuw, waarin we de ook in het *Corpus van Middelnederlandse teksten* van Maurits Gysseling (CG) opgenomen Nederbergse recepten (CG II, deel 1, p. 343-344) en een Deventer oorkonde uit 1300 (CG I, p. 2806-2807) tegenkomen. R. Schlusemann beschrijft de drukker Johann Koelhoff van Lubeck, en L. Simons bespreekt een aspect van de receptie van moderne Nederduitse literatuur in Vlaanderen en Nederland.

Ook onder de bijdragen die niet over de Nederlandse taal of literatuur gaan is heel wat interessants te vinden. Zo bijvoorbeeld de bijdrage van H. Niebaum over de taal van Jancko Douwama, J. Macha over 'Die Figurenrede in erzählender Literatur' en U. Weber over 'echten und gefälschten Schriftstücken ungeübter Schreiber aus Spätmittelalter und Frühneuzeit'. Reynaert of Reynke komen niet zeer veel voor; zij blijven beperkt tot R.-H. Steinmetz bijdrage over '*Reynke de vos* (1498) zwischen Tierepos und kommentierter Fabelsammlung' en de volgende 'auteur', die de bundel prachtig had kunnen afsluiten maar: keurig op zijn alfabetische plaats onder de V- staat in het op auteursnaam geordende boek: Vulpes Holsaticus, met de amusante 'Klag- und Weheruf eines alten holsteinischen Fuchses'...

Het overzicht van Hubertus Menkes publicaties tot nu toe sluit de prachtig uitgegeven bundel af. In het woord vooraf lezen we dat er nog meer te verwachten is op verschillende gebieden: deel 2 van de *Bibliotheca Reinardiana*, een taalatlas over 'die schleswig-holsteinische Sprachlandschaft' en meer over de taal en geschiedenis van de Nederlanders in de 'Nordsee-Küstenraum'.

Karina van Dalen-Oskam

Károli-studies : Hongaarse bijdragen tot de Neerlandistiek / Onder red. van Arjan van Leuvensteijn, Fred van Lieburg en Orsolya Varga. - Budapest : Studierichting Nederlandse Taal en Cultuur, Karoli Gaspar Protestantse Universiteit, 2000. - 135 p., ill. ; 20 cm - (Amos ; 2)
ISBN 963-8392-371 Prijs niet opgegeven

Ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan van de studierichting Nederlandse Taal en Cultuur aan de Károli Gáspár Universiteit te Budapest stelden de docenten van die studierichting een gevarieerde bundel samen met opstellen over de Nederlandse taal, cultuur en literatuur. Het boek verscheen in de serie Amos, uitgegeven door de Vereniging van Neerlandici in Midden- en Oost-Europa.

De Károli Gáspár Universiteit dankt haar naam aan een calvinistische predikant uit de zestiende eeuw die de bijbel in het Hongaars vertaalde en daarmee een met de Statenbijbel vergelijkbaar monument oprichtte. Het hervormde gedachtegoed speelde dan ook een voorname rol in de Nederlands-Hongaarse contacten vanaf de zeventiende eeuw. Fred van Lieburg belicht in 'Hongarije en de Bataafse mythe' de band tussen Hongarije en de Lage Landen nader en voert die zelfs terug tot de oudheid – toen geen van beide gebieden nog als zelfstandige staat bestond. Zijn verbindingsschakel is Bato uit Aurelius' *Chronycke van Hollandt* (1517), die in dat boek uit de buurt van het Romeinse Pannonië (Hongarije) stamt.

Ook de andere bijdragen stellen interessante cultuurfenomenen aan de orde. Anikó Daróczy onderzoekt de muzikaliteit van Hadewijchs proza, Agnes Sneller stelt de liefdesmoraal in de *Spiegel der Eerbaerheyt* van Jacob Duym aan de kaak. In 'Schilderkunst als verlok-